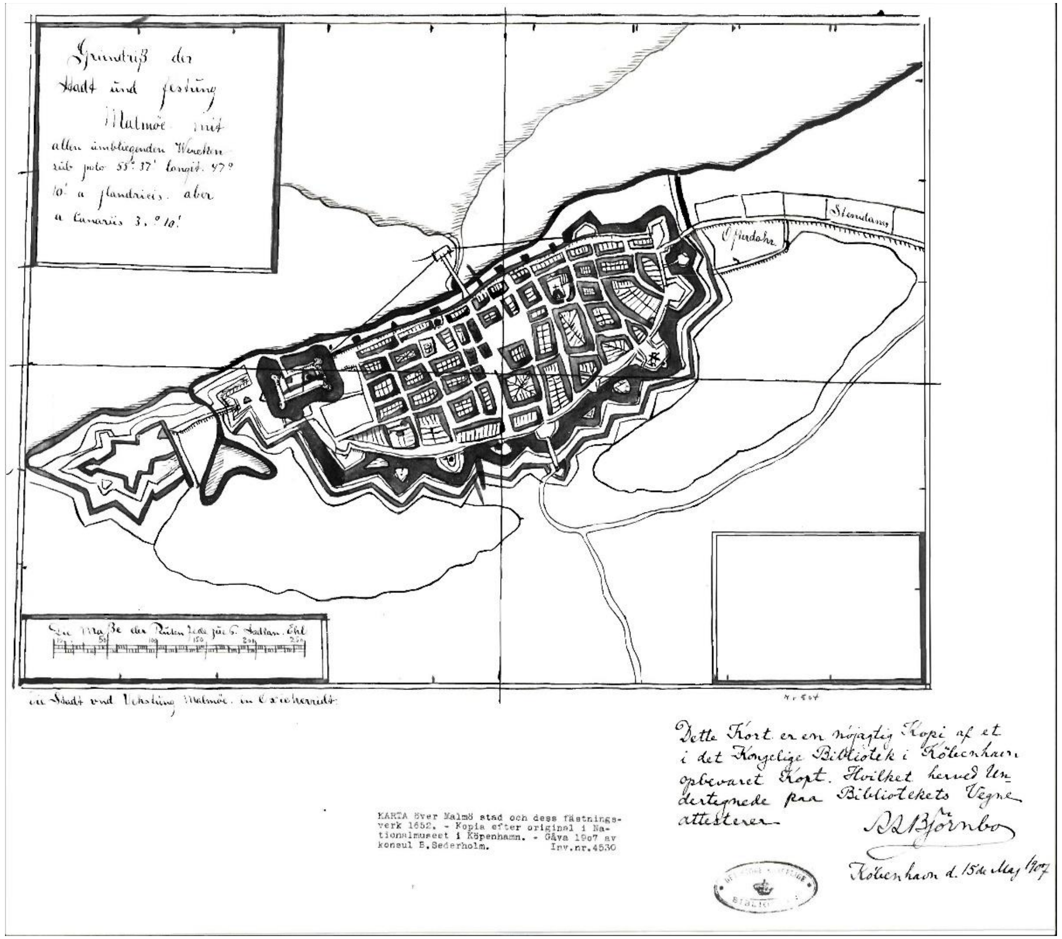

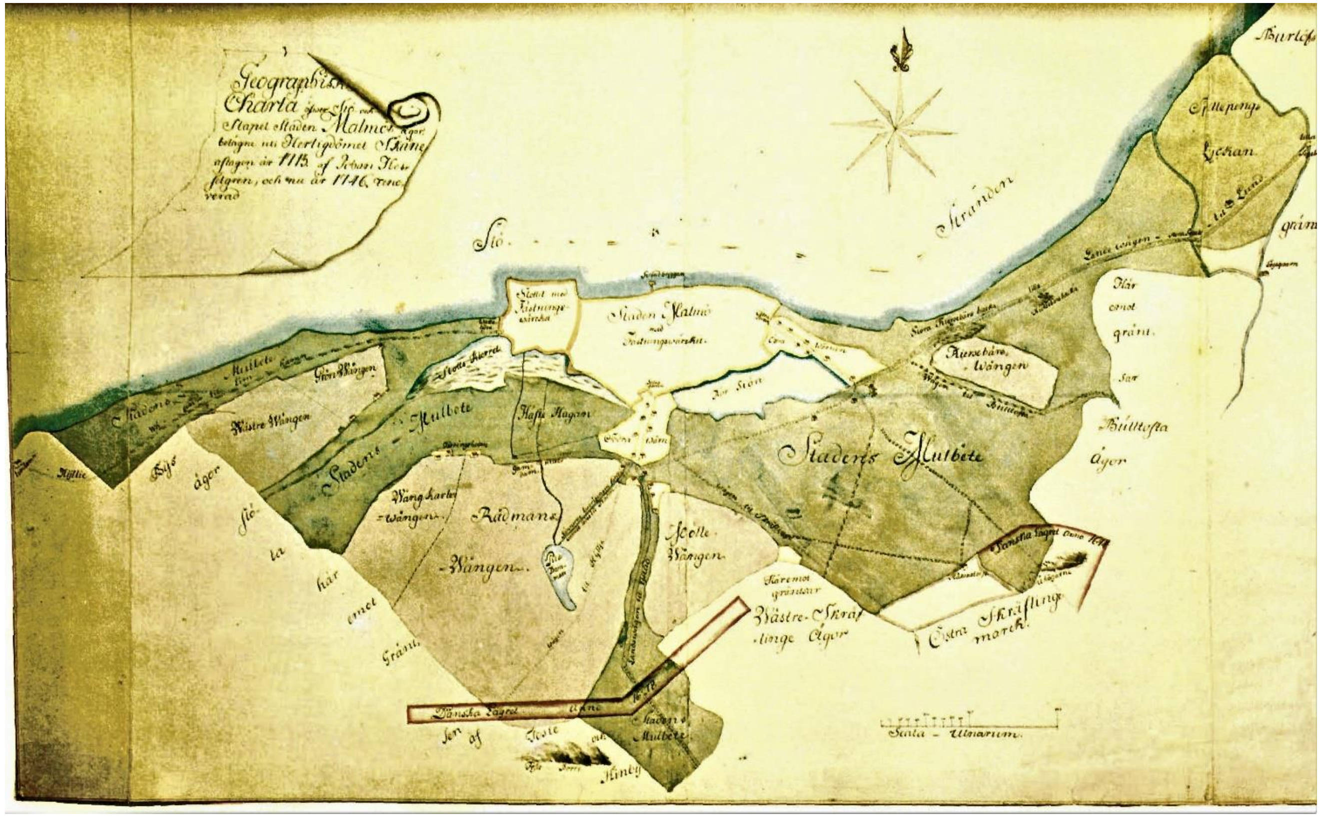

Malmö adress kalender 1519

Lyder van Fredens skattelängder i topografisk belysning

Av Einar Bager

MALMÖ ADRESSKALENDER ÅR 1519

Lyder van Fredens skattelängder i topografisk belysning
Av Einar Bager.

Värst 1692 numrerades gårdar och hus i Malmö. Tidigare innehålla mantals- och skattelängder endast namnförteckningar, som i Lyder van Fredens räkenskaper uppdelats i fyra fjärdingar, men senare alltid i tio rotar. **Redan 1506** hade staden **indelats i tio rotar** för underhåll av vallgraven från österport över Söderport till Västerport. Det förefaller som om **rotarna fördelats med 2 1/2 på varje fjärding**, men det fortgående utplånandet av västra Malmö i samband med utbyggandet av fästningsverken kring Malmöhus, omöjliggör en fullt tillförlitlig slutsats. Förutsättningen för att kunna tillgodogöra sig namnförteckningarna topografiskt för att på så sätt kunna fastställa gårdarnas fördelning på rotarna och i sista hand på fjärdingarna är, att det går att följa gårdarnas och deras ägares historia tillbaka i tiden. Det viktigaste hjälpmedlet är här de utomordentliga serier räkenskaper, som redovisa avgifter till kyrka, altargods, hospital och stad från ett stort antal gårdar. I många fall går det att i dessa räkenskaper följa gårdarnas historia tillbaka ända till det första uppläggandet av dessa serier **1532.**

Av stor betydelse är härvid, att den ursprungliga uppställningen med gårdarna fördelade på ett stort antal altare, kapell och lag bibehållits ända till 1500-talets slut, så att en fortsatt orientering kunnat äga rum. Den första uppgiften innehåller nämligen ofta endast husägarens namn, senare kan följa en allmän orientering, att gården ligger t. ex. någonstädes "der vester", och så följer stundom bit på bit i pusslet, tills gårdens läge är klart bestämt. Många andra kunskapskällor få emellertid även lämna sina bidrag, för att resultatet skall bli fullt tillförlitligt, och tillvägagångsättet bygger i stor utsträckning på kombinationer och är så mångskiftande och invecklat, att en fullständig redovisning skulle kräva orimligt utrymme. **För fastställandet av gårdsägarna i Lyder van Fredens längder,** som ju sluta 13 år innan kyrkoräkenskaperna vidtaga, finns det ett utomordentligt mellanled i **1522 års** överenskommelse mellan Lunds domkapitel och Malmö stad beträffande ett stort antal gårdar, tillhöriga domkyrkan, domkapitlet, åtskilliga kyrkliga stiftelser, landsortskyrkor samt **S:t Anne Calende i Malmö.**

Namnen äro i längderna antecknade efter den väg uppbördsmännen tagit och denna väg är så gott som alltid densamma. Det blir på detta sätt ej kvarteren utan gatorna, som bilda underlag för fjärdings- och roteindelningen. **I Lyder van Fredens räkenskaper** liksom allt framgent börja och sluta uppbördsmännen **sin vandring vid Österport. Man följer Östergatans södra sida det lilla stycket från Österport till Humlegatan**, viker så ner i denna gränd och fortsätter med **Grönegatan**, återvänder genom Humlegatan till Östergatan och avverkar sträckan fram till **S:t Thomasgatan**, där en "skalle"-sten markerar gränsen för torghandeln. Så en av- stickare genom denna gränd till **Mårtensgatan, Mäster Nilsgatan och Rundelsgatan**. Därefter tillbaka till Östergatan, som nu besökes från S:t Tomasgatan ända fram till det gamla rådhuset på hörnet till **Göran Olsgatan**. En ny avstickare söderut till **Själbodgatan, "Snaperop", Djäknegatan, "Calente stredet" och slutligen "Companij stredet".** Andra fjärdingens uppbördsmän taga så vid och besöka först de rika guldsmederna och kramhandlarna i kv. 43 Svanen vid **Adelgatan**, vika ner i **Kansligränden** och fortsätta så utmed Södergatans östra sida ända ner till **Söderport.**

Anmärkningsvärt är, att denna längre fram så förnäma gata ännu vid denna tid i huvudsak beboddes av hantverkare, framför allt smeder. De många mjölnarna utanför Söderport få också besök och så återvänder man troligtvis genom **Per Weijersgatan** och **Hjulhamnsgränden till Skomakarega**tan. Därefter kommer turen till Södergatans västra sida, som följes ända upp till nuv. Residenset – Stortorget utlades först ett par årtionden senare. Genom Kansligatan kommer man så till Adelgatan. Gårdarna i kvarteret fram till Frans Suellsgatan ha vid denna tid ännu bostadshus vettande mot Adelgatan och här bo åtskilliga av stadens förmögnaste borgare. Till slut viker man ner i "**Helligesthus strede" vid nuv. Stortorgets västra sida.** Därmed är man färdig med även den andra fjärdingen. De fem första rotarna omfattade senare området för dessa båda första fjärdingar. Den tredje fjärdingen har ej tillnärmelsevis samma antal fasta hållpunkter, som de nu redovisade. Fjärdingen omfattar sydvästra delen av staden söder om **"den lange adelgade" (Västergatan),** men befolkningen är här **mindre bemedlad, säkerligen i regel hyresfolk**, och kan därför ej återfinnas i längderna över husägare. Framför allt omöjliggöres dock en detaljerad orientering genom denna stadsdels fortgående nedbrytning genom utbyggandet av befästningsverken kring Malmöhus.

Vägen går emellertid i stora drag utmed Västergatans södra sida fram till Mäster Johansgatan, vidare söderut till Hjulhamnsgatans västra sida, så upp och ner i gränderna söder om Västergatan fram till **"Langegertsstrede", vidare till "Gunder Spenders strede" (Slottsgatan)** och de många smågatorna norr om "**Graabrödre" i nuv. Kungsparken.** Småningom når man så fram till husen söder om **Myntergården** och svänger slutligen ner till "**Palne siö" i stadens sydvästra hör**n. Fjärde fjärdingen omfattar alla gårdar norr om "den lange adelgade", ända från Myntergården fram till österport. Även här ha befästningsarbetena utplånat den första fjärdedelen fram till Slottsgatan med bl. a. **Capellgorden och S:t Peders gord**, men därefter möter det icke större svårigheter att följa gårdarna utmed den oändligt långa gatan, en sträcka som senare delades upp på 2 1/2 rotar. Då och då göres avstickare ner till stranden, där småbodar lågo utmed muren vid t. ex. **Strandporten och S:t Gertruds lucka**. Vid redovisningen av gårdarna har uppgivits den tidigaste anknytningen till andra källor samt fortsatt redogörelse för i tiden närliggande orientering, som räkenskapslängderna kunna erbjuda.

Förkortningar
A. Altargodsets räkenskaper, före 1543 ingående i S:t Petri kyrkas räkenskaper. L. K. Lunds domkapitels arkiv, Landsarkivet i Lund. L. v. F. Lyder van Fredens kämnärsräkenskaper. S. P. S:t Petri kyrkas räkenskaper.
Gårdarna ha betecknats med de s. k. gamla numren, som användes 1694-1864.

Följande sidor ett fåtal sidor med utdrag ur listan

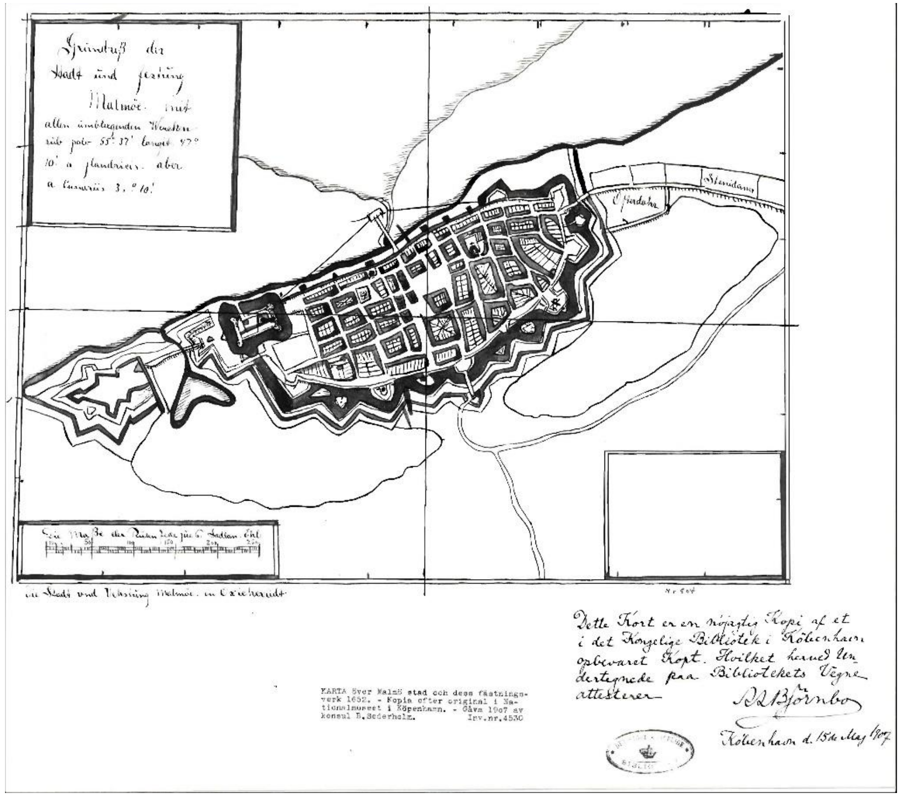

Jes Giötszen
Sewryn Iwde
Sewryn Perszen Iwde
Hans Skonnyng
Mette Kraemers
Sewryn Glaer
Peer Hanszen Jens
vti portthen Claws Perszen
Lasze Haagenszen
Jep Naall
Hans Ienszen
Marine Krogfod
Claemend Sworf
fwer Morthen Hiort
Per Lawritszen
Thomes Fesker
Benet Hermodszen
Per Lawritszen
Rasmus Sewrynszen
Peer Siaelandsfar
Trwils Anderszen
Fesker Lawritz Anderszen

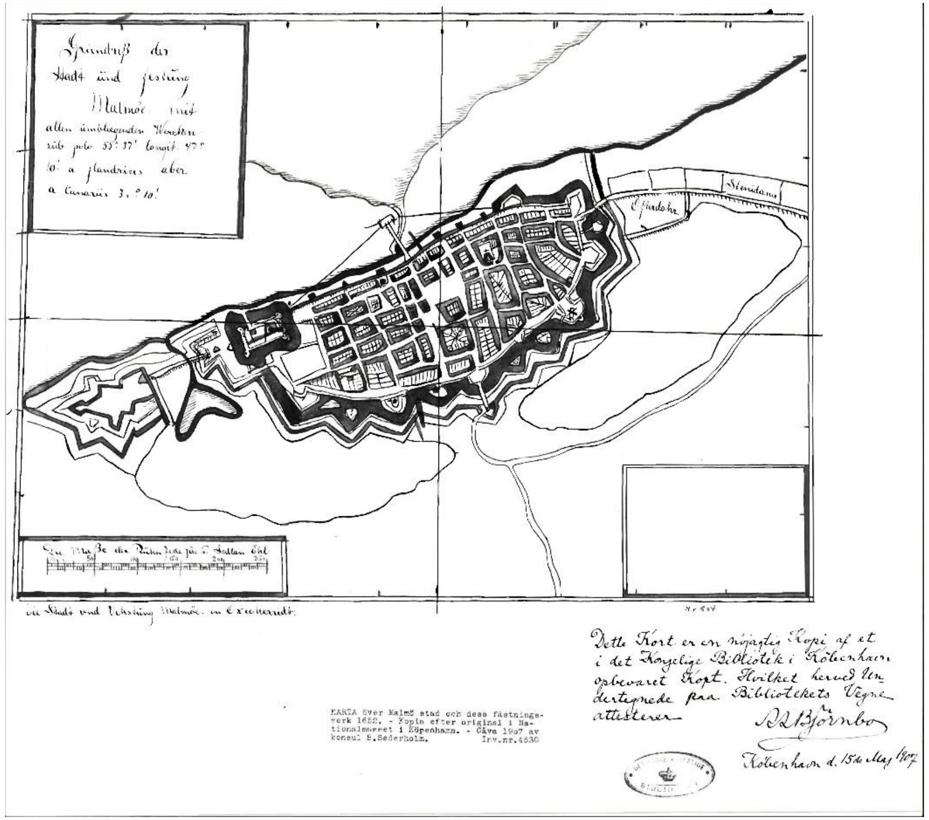

Gunder Spenders strede

Peer Jenszen Brygger S. P. 1532
— uti Gunder Spenders strede

Anders Jenszen 1517
Boild Mattisze 1518
Peer Esbörnszen
78 Oluff Perszenn
Mons Olszenn 40 Niels Bötkiere
Jep Lawritszen mwremester 39 Peer Haagenszenn
Olwf f Hemmyngszenn 36 Niels bagere
33 ö Trwind Peer Nielszens Lasse Nymand Vnge Niels Olszenn 33 m Niels Olszen
33 m Vnge Jens Olszen 1517
Lasze fogdeswend 33 m Hans Iepszenn 33 Metthe Jes Anderszens Metthe Eskils 1517 33 v Jep Nielszenn öster Jhanne Arildtz
L. K. 1522 S:t Laurentii k. **— i det lille Morten Lauritsens strede** L. K. 1522 S:t Laurentii k. – i det lille Morten Lauritsens strede L. K. 1522 S:t Laurentii k. – i det lille Morten Lauritsens strede L. K. 1522 S. Hippoliti a. – 1543 – arrendebrev – paa det sunnerste hiörne i Grönegade
L. K. 1522 Heligkors a. i L. – **ved tistreport synden til gaden**
L. K. 1522 S. Trinit. a. **hos den nörre ingang til kraft. — paa tistergade synden til Adelgaden**
L. K. 1522 S. Anne Cal. A. 1532 – ther öster, 1543 – sönden Adelgaden L. K. 1522 Nunne kl.
A. 1532 Vor Fru Rosarii a. – **öster i byen sönden Adelgaden A. 1532 S. Anne Cal. — 1543 — östen den östre skalde sönden Adelgaden**
A. 1532 S. Nicolai 1. H. J:s hustru östen skalle
A. 1532 Vor Fru Rosarii a. – östen skalle L. K. 1522 Burlöf **— synden Adelgaden** hos skalde

1. Fiaering

på tistre- port Niels Werckmestere L. v. F. – **paa östre port vid tistre- port** Jep Hemmyngszen A. 1532 S. Anne Cal. – 1543 – **vid österport, vid tistre- sönden gaden port** Jes Iwde skipper A. 1532 S. Anne Cal. – 1543 – **vid österport, sönden gaden**

ung. 16

Jep Iwde Mester Jens bartskerer Karine Lawritz Olszens Marqwordt Anderszenn Staf fen muremester

Anders Jwde Peer Jwde Jep Krag

L. K. 1522 Burlöv – 1483 – **i thet förste strede ther i sönder löber af östre port**

29

Hans Swdere Lasse ienszenn wogenkarll Mette Jes baadtz Oluff Graemerszenn Hans Tweszen - Peer Claementszenn brolegger Knwd thrane wogenkarll Mette kleynekonne Henrick Olszen Trwils Aageszenn Hans Otteszenn.

Anders Jenszen 1517

Boild Mattisze 1518

Peer Esbörnszen

78 Oluff Perszenn

Mons Olszenn 40 Niels Bötkiere

Jep Lawritszen mwremester 39 Peer Haagenszenn

Olwf f Hemmyngszenn 36 Niels bagere

33 ö Trwind Peer Nielszens Lasse Nymand Vnge Niels Olszenn 33 m Niels Olszen

33 m Vnge Jens Olszen 1517

Lasze fogdeswend 33 m Hans Iepszenn 33 Metthe Jes Anderszens Metthe Eskils 1517 33 v Jep Nielszenn öster

Jhanne Arildtz

156-157 Jens Olszen A. 1532 S. Gertrud — bag kyrcken — 1543 — **udi kirkestredet östen kirken** Morthen Mand Jes Jwde Niels Anderszenn Jwde Anders Mynttere Niels Jwde 148 Peer Villwmszenn L. K. 1522 Heliglek. i L. emot Oluf Persens gord — östen bykirkestredit Thomes Maxsell skotthe 132 Morthen Hollender

L. K. 1522 S. Staffens a. — **synden Adelgaden**

Swend Bleginxf ar Jens Perszen Oluf f Smedt Peer Nielszen skeg Oluff Werckmestere Jens Remmesnydere Thomes Remmesnydere Lawritz Skynder Niels Skraeder.

Jörghen Hof fmand

Niels Kandestöffwer Hans Grydestöffwer Lyicke Kandestöffwer Jep Remmesnyder 217 m Peer Swenszen Gryde- stöffwer Olwff Skynder 218 Marqwordt Remme- snyder Hans Brabander

L. K. 1522 Dalby kl. — Kanc. registr. 1541 28/6 — sönden Adelgaden, straekkende sig af nör fra Adelgaden og i sönder til det **östre kirkestraede ved den nordeste kirkeröst**

S. P. 1532 Tyge Cristiernsen g. m. P. S:s änka

S. P. 1532 Bengte M. R:s

L. K. 1522 S. Martini i L. — norden fore Malmös Bykyrcke synden till adelgaden som tinget var.

2. fiering 348 Jacob Gwldsmedt A. 1532-1543 — sönden Adelgaden paa det westre hiörne udi byes strede som löber westen vid kirken Bernit Augustinus 3 33 353 m Trwind Gwldsmetz

A. 1532 S. Anne Cal. — 1543 — **udi de höije kram- boder westen nest** Jacob Mickels store stenhus

A. 1532-1543 **sönden Adelgaden paa det östre hiörne tvert of ver fra Sander Wenttuns g**ord (nr 345) Stadsboken 1517

L. K. 1549 19/7

S. P. 1532 Heliggest — 1539 — paa Söndergade **östen paa thet hiörnet vid Companij stredet**

S. P. 1532 Heliggest — 1539 — paa Söndergade — 1549 uppaa then östre side ved taargit

Jacob Skonnyng Anders Skraedere 353 v? Andres Kremer 1517

380-381 Hemmyng Olszen Smedt A. 1532 S. Jörgens k. — 1543 — **paa Söndergade östen gaden paa hiö**rnet Mattis Slacttere Anne Knwd Tömber- mandtz 396 s Citze Swend Skraederis A. 1532 S. Jörgens k. — 1543 — paa Söndergade Niels Skraedere östen gaden mod Söndre port Niels Hemyngszen Rasmus Degen 398-399 Jep Olszen Bryggere A. 1532 S. Gertruds k. — 1543 — paa Söndergade östen gaden vid Söndre port Hans Mynbo Hans Lög Smed En bonde utj Anders Brwns hwss Peer Möllere Söderport Hans Jonszen Möllere Lasze vtj skorstyns möllen L. v. F. — vid Söderport L. v. F. — Lasse Möllere vid Söderport

Jens Tömbermand A. 1532 S. Jörgens k. — i Pottemagerstredet — 1543 — **paa den söndre side**

Erick Knwtszen Stadsboken 1524 1/7 — paa Syndergade S. P. 1537 Helig lek. 1. — 1539 — paa Söndergade

Seweryn Jwde paa Her S. P. 1532-1544 — **sönden i byen udi Anders Steens gord Jensens strede — paa hiörnet** Lasze Hermodszen

Trwils Baad L. K. 1543 20/8 — **i Anders Jenssens strede norden** Lasze Swerdfeyger fore gaden

Anders Smedt

L. K. 1522 S. Anne Cal. S. P. 1532 — paa Synder- gade Marine Lucas Remesniders

Hans Wenttwn 1532 — Sander W:s arvingar — 1543 **sönden Adilgaden paa det vestre hiörne i Anders Harcks strede**

Lawritz Hattemager   Hans Bynger 1532338 Sander Venttwn

A. 1532 ägde S. W:s arvingar gården nr 345 vid Kansligatan, som en kort tid bar hans namn. 1517-19 synes han ha bott i nr 338 337 Peyter Weygere 1518 A. 1532 Bente Weijers 336 Henrick Abeteker 1517 Stadsboken 1522

B. Bernit Skyen A. 1532-1559 — sönden Adelgaden paa thet östre hiörne uti Bernit Skyens strede

C. Långgårdsg. Per Mynbo Cur L. v. F. — **vid Langegerts strede** — S. P. 1532 Skin- dergods — **uti longegerts strede**